

16. *Wallman, S.* (1986) Ethnicity and the boundary process in context. In: Rex J, Mason D (eds) *Theories of Race and Ethnic Relations*. Cambridge: Cambridge University Press.
17. *Weber, M.* (1968). *Economy and Society*, ed. Roth G, Wittich C. Berkeley: University of California Press.

Shaparenko Yu. V. THEORETICAL BASIS OF ETHNIC SELF-AWARENESS RESEARCH IN FOREIGN SOCIAL PSYCHOLOGY. Article examines the concept of ethnic self-awareness as the main characteristic and condition of ethnic group existence. In article substantiated the research of the phenomenon “ethnicity”, “ethnic identity” and “ethnic identity” in the context of current foreign approaches. The essence of ethnic self-awareness as a social and psychological phenomenon in today’s polycultural environment was expand. Determined the positions of specific psychological schools which in various ways interpret the phenomenon of ethnic self-awareness. Categorization of the concept of “ethnic self-awareness” was implemented by comparison with the related concepts of “ethnicity” and “ethnic identity”, which allow a better understanding of its essence. Processed theoretical and methodological principles of the study of ethnic self-awareness, which amounted foundation for determining the parameters of empirical research. Expediency of studying structural and functional aspects of ethnic self-awareness which allows to in-depth understanding of it socio-psychological structure was substantiated. The necessity of applying knowledge about the diversity of ethnic boundaries in the process of developing practical measures aimed at enriching social and cultural relations and the establishment of effective partnerships between different ethnic groups has been proved. The structure of ethnicity was represented in conjunction of emotional, volitional, cognitive and behavioral components. Was determined the possibility of ethnic changes under the influence of personal, economic and political factors. The perspective direction of further researches to define ways for increase the construct validity of experimental research in the field of ethnic psychology was outlined.

Keywords: ethnic self-awareness; ethnicity; ethnic identity; self-categorization; ethnic group; ethnic boundaries; social group; socio-psychological group; social relationships; sociocultural context.

Отримано: 9.07.2014

УДК 159.9.072.43: 378.147

Шаркова Світлана Федорівна

РЕЗУЛЬТАТИ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЛЕКСНОЇ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В ПРОЦЕСІ ОВОЛОДІННЯ НАВИКАМИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Шаркова С. Ф. РЕЗУЛЬТАТИ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЛЕКСНОЇ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В ПРОЦЕСІ ОВОЛОДІННЯ НАВИКАМИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ. В статті підкреслюється важливість врахування полікультурного аспекту в навчальному процесі. Автором запропонована програма розвитку полікультурної компетенції особистості в ході оволодіння навиками іноземної мови. В статті представлені результати експериментального дослідження, проведеного в багатокультурних за складом групах студентів. Проаналізовані особливості розвитку комунікативно-соціальних навичок студентів контрольних та експериментальних груп за такими параметрами, як тип і спрямованість реакцій, коефіцієнт конформності. Виявлені відмінності між представниками різних країн.

Зроблено висновок про важливість розвитку потреби в творчій діяльності, що передбачає здійснення дослідницької активності, в рамках чого процес засвоєння іноземної мови „виводиться у тінь” в акт соціальної взаємодії.

Ключові слова: полікультурна група студентів, навчання іноземній мові, полікультурна компетенція, психосоціальний розвиток, типи реакцій, спрямованість реакцій, коефіцієнт конформності.

Шаркова С. Ф. РЕЗУЛЬТАТЫ ПРОВЕДЕНИЯ КОМПЛЕКСНОЙ ПРОГРАММЫ РАЗВИТИЯ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ ЛИЧНОСТИ В ПРОЦЕССЕ ОВЛАДЕНИЯ НАВЫКАМИ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА. В статье подчёркивается актуальность вопроса мультикультурного образования. Автором предложена программа развития межкультурной компетентности личности в процессе обучения иностранному языку. В статье представлены результаты экспериментального исследования, проведённого в поликультурных группах студентов. Проанализированы особенности развития коммуникативно-социальных навыков студентов контрольных и экспериментальных групп по таким параметрам, как тип и направленность реакций, коэффициент конформности. Проанализированы отличия между представителями разных стран. Подчёркивается необходимость развития потребности в творческой деятельности, побуждающей субъектов обучения к исследовательской деятельности, в рамках чего процесс усвоения иностранного языка «уводится в тень» в акт социального взаимодействия.

Ключевые слова: поликультурная группа студентов, обучение иностранному языку, межкультурная компетенция, психосоциальное развитие, типы реакций, направленности реакций, коэффициент конформности.

Постановка проблеми. Відомо, що в методиці викладання іноземних мов за останній час було розроблено декілька новітніх стратегій навчання, зокрема запропоновані принципи інтерактивності, інтеграції, мовленнєво-мисленнєвої активності. Однак у сучасному полікультурному та поліетнічному світі порушуються нові питання, які пов'язані, для прикладу, з особливостями роботи в багатокультурних за складом групах. Слід зазначити, що в межах даної проблеми не приділялася належна увага умовам, які сприяють розвитку комунікативно-соціальних навичок та формуванню полікультурної особистості, базовим компонентом моделі якої визначається полікультурна компетенція.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. З огляду на те, що кількість іноземних студентів зростає з кожним роком, полікультурність постає не просто предметом роздумів та обговорень серед суб'єктів навчально-виховного процесу, а й виявляється одним із визначальних чинників освітньої політики держави на сучасному етапі її розвитку. Вченими підкреслюється, що основною метою та планованим результатом полікультурної освіти є формування полікультурної особистості, тобто людини,

- яка укорінена у власній культурі, усвідомлює, переживає та приймає свою культурну приналежність;
- при цьому, не замкнутої тільки на власній культурі, а цілком компетентної у спілкуванні та взаємодії з представниками інших культур, орієнтованої на конструктивну міжкультурну взаємодію і небайдужою до неї;
- яка визнає, усвідомлює, позитивно сприймає розмаїття світу, суспільства, людей і їх особливості – расові, етнічні, національні, гендерні, мовні, вікові,

інтелектуальні, особистісні, що виявляються в різних потребах, ідеологіях, ціннісних орієнтаціях, мотивах, цілях, у поведінці та діяльності [1].

Оскільки полікультурна компетенція розглядається як комплексне явище, вченими підкреслюється необхідність формування відповідних підкомпетенцій, знань та вмінь, спрямованих на виховання таких рис особистості, як толерантність, відкритість, здатність долати стрес та конструктивно діяти в ситуаціях невизначеності [2].

Завдання статті – представити результати впровадження комплексної програми розвитку полікультурної компетенції особистості в процесі оволодіння навиками іноземної мови, проаналізувавши особливості розвитку комунікативно-соціальних навичок студентів у процесі навчання в полікультурному середовищі.

Основний матеріал і результати дослідження. В якості доповнення до традиційної програми з викладання іноземних мов у ВНЗ для студентів нефілологічного напрямку нами була запропонована програма розвитку полікультурної компетенції особистості, яка передбачала виконання спеціально розроблених вправ протягом 15 хвилин на кожному занятті. Розроблена програма включала в себе три етапи:

- 1) *загальне збагачення світогляду* та ознайомлення з особливостями різних культур світу, в ході чого накопичується інформація про різні культури, вдосконалюються способи надходження, переробки та використання знань, яке виражається у прогресивних змінах інтелекту, що забезпечують багатство знарядь пізнання людиною дійсності;
- 2) *формування емоційно-ціннісного ставлення*, що передбачає збагачення афективної сфери індивідів за рахунок зростання діапазону та якості емоцій і почуттів; формування нової системи потреб, інтересів, переконань, що виступають мотивами поведінки, на ряду з удосконаленням структури самосвідомості;
- 3) *практичне опрацювання*, елементами якого є не просто розширення сфери соціальних взаємин, а збагачення та вдосконалення навичок спілкування через накопичення комунікативних засобів і досвіду.

Для проведення емпіричного дослідження нами було залучено репрезентативну групу студентів, які навчаються в Національній металургійній академії України м. Дніпропетровська, в складі 151 особи, серед яких 39 були студенти-іноземці. Група, що брала участь у констатувальному експерименті (контрольна) складалась із 72 осіб, серед яких 22 були представниками інших держав. У свою чергу, у формувальному експерименті взяли участь 79 осіб, серед яких 17 були представниками інших держав.

Гіпотеза нашого наукового дослідження формулювалась у такий спосіб: ефективність навчання нерідної мови зростає за умов створення моделі реального мовного середовища в полікультурних групах студентів у ході виконання ними різних видів пізнавальної та розвивальної діяльності, пов'язаних із дослідженням проблеми розбіжностей між культурами різних країн, що сприяє психічному розвитку молодшої людини з одночасним врахуванням його закономірностей.

В експериментальних групах була запропонована низка вправ, розрахована на 16-20 занять, що проводились протягом півроку, серед яких були обговорення дизайну банкнот в різних державах, робота з прислів'ями та приказками різних країн світу, ознайомлення з образним зображенням слів у різних мовах (що стосувалось не тільки ієрогліфів, але й мови жестів). Також студенти аналізували віддзеркалення аспектів культур у кінематографі, музичних творах. Студентами вивчались розбіжності у сприйнятті часу, простору тощо. На завершальному етапі проходження курсу в ході виконання рольових ігор суб'єктів учіння залучали до вирішення вигаданих проблемних ситуацій, таких як: визначити особливості організації розважальної програми для іноземного гостя; правила ведення переговорів у міжнародній компанії та ін. При цьому необхідними умовами поставали побудова діалогу, розвиток здібностей слухати опонента та відстоювати протилежну точку зору.

Таким чином, завданням даного дослідження поставало перетворення процесу засвоєння іноземної мови у багатокультурних за складом групах на процес, в якому важливе значення відводиться пізнанню навколишнього світу, а іноземна мова виступає лише умовою участі в цьому цікавому для суб'єктів учіння процесі світопізнання. В свою чергу, полікультурний склад навчальних груп студентів пропонується розглядати в якості моделі реального мовного середовища, що доповнюється низкою різних видів пізнавальної та розвивальної діяльності, які організуються викладачем у дискусіях, рольових іграх, в ході виконання вправ, пов'язаних із дослідженням проблеми розбіжностей між культурами різних країн.

Оскільки при розробці нових методичних прийомів навчання іноземних мов була поставлена мета дослідити і розвинути комунікативно-соціальні навички в багатокультурних за складом групах, для визначення даних змін нами була обрана методика Розенцвейга. В рамках даної методики, як відомо, визначаються психологічні властивості особистості відносно регуляції соціальної поведінки в проблемних ситуаціях побутового характеру, ситуаціях, що викликають психологічну напругу, хвилювання, відчуття суб'єктивної неспроможності подолати бар'єр, характерні особливо для представників інших країн і культур, які занурені в нове для них суспільство. Вибір цієї методики був обумовлений зокрема представленістю тестового стимульного матеріалу малюнками, що сприймаються студентами-іноземцями легше, ніж текстові повідомлення іноземною для них мовою. З метою визначення змін у тенденціях в стилях поведінки дослідження проводилось двічі: на початку та наприкінці навчального курсу.

Нами аналізувались відсоткові співвідношення та визначались тенденції щодо змін в типах реакцій («з фіксацією на перешкоді», «з фіксацією на самозахисті», «з фіксацією на задоволенні потреби») та напрямках реакцій (екстрапунітивних, інтропунітивних та імпульсивних). Було помічено, що студенти експериментальних груп у своїх відповідях у більшій мірі висловлювали налаштування конструктивно вирішувати проблеми, долати труднощі на шляху досягнення своєї мети. Проте, більш детальний контент-аналіз відповідей студентів за методикою Розенцвейга ми подаємо нижче.

Для контрольних груп співвідношення відсоткових показників на перед-експериментальному етапі дослідження склали $E[41,5\%]>M[39,5\%]>I[19\%]$. В результаті повторного тестування виявилось ще більше зростання екстрапунітивних реакцій (до 48%), спад імпульсивних реакцій (до 33%) та незмінний рівень показників інтропунітивних реакцій (19%).

У свою чергу у студентів-іноземців даної групи навпаки простежувалось стрімке зростання у показниках імпульсивних реакцій, за умов домінування якої фрустраційна ситуація розглядалася ними як щось незначне та неминуче, що можна подолати з часом, без звинувачення оточуючих або самого себе.

В експериментальних групах дані показники на початку курсу дорівнювали $E[43,7\%]>M[37,6\%]>I[18,7\%]$, а в результаті повторного тестування виявився спад екстрапунітивних реакцій (до 35,5%), помітне зростання інтропунітивних реакцій (до 25%) та невеликий підйом показників імпульсивних реакцій (до 39,5%).

Аналіз відповідей студентів-іноземців вказував на початкове співвідношення $M[41,6\%]>E[37,5\%]>I[20,9\%]$, що по завершенню експериментального навчання зазнало наступних коректив: М зросло до 50%, Е знизилось до 29,1% та І залишилось на тому ж рівні.

Вираження кількісної форми типів реакцій у контрольній групі являло собою $ED[39,5\%]>OD[30,25\%]>NP[30,25\%]$. Дані, отримані наприкінці курсу навчання, виявили зміни в ED, де відбулось зростання до 41,6%, та відповідний спад у NP до 27%.

Зміни у типах реакцій в експериментальних групах можна представити в такому вигляді: $ED[41,6\%]>OD[29,1\%]=NP[29,1\%]$. Показники на після-експериментальному етапі дослідження вказали на спад в ED (до 37,5%) на ряду з незначним спадом в OD (до 27%) та зростанням у показниках NP (до 35,5%).

Порівняння результатів представників інших держав виявило такі особливості: співвідношення $ED[39,5\%]>OD[35,4\%]>NP[29,1\%]$, одержане на початку навчання, згодом змістило NP на однакову позицію з ED, отримавши по 37,5% та залишивши 25% OD.

Як бачимо, зростання показника NP («фіксація на задоволенні потреби») стає притаманним як для іноземних, так і українських студентів експериментальних груп, що може вказувати на розвиток спроможності суб'єктів вирішувати фрустраційні ситуації та може виступати ознакою адекватного реагування.

Щоб продемонструвати зміни відповідей студентів можна навести такі приклади. Так, у ситуації №3, коли жінка сидить у великому капелюсі в кіно-театрі та заважає дивитись на екран, на перед-експериментальному етапі дослідження юнаки в групах були схильні або ігнорувати ситуацію, або в грубій формі робити зауваження зазначеному персонажу. На завершальному етапі дослідження студенти експериментальних груп в більшій мірі виявляли схильність вирішити питання (наприклад, ввічливо звернувшись до людини: «Не могли б Ви, будь ласка, зняти свій капелюх?») або запропонували друзям пересісти на інші місця.

В ситуації №1, для якої підрахунок коефіцієнту групової конформності передбачений як для виразів М' (коли складності ситуації, що являється фрустраційною, або не помічаються, або зводяться нанівець), так і Е (в разі висловлення осуду та нарікання, спрямованих на оточення), студентам експериментальної групи в більшості випадків на завершальному етапі дослідження були притаманні вислови типу: «Ну, нічого. Вже так трапилось», замість поширених тенденцій осуду, які можна було констатувати в контрольних групах.

Цікавою виявилась зміна реакції у відповідях студентів експериментальних груп стосовно ситуації №5, коли жінка намагається вирішити проблему з годинником. На початку дослідження доволі поширеною відповіддю виявлялось звинувачення або самої жінки, або «поганої енергетики» в неї вдома. Оскільки дані відповіді можна розцінити як агресивно спрямовані безпосередньо на самого клієнта, нами зверталась увага, коли студенти в ході повторного тестування змінювали відповіді на більш ввічливі та з примітками такого характеру, як: «Скоріш за все Ваш годинник поганої китайської якості» або «Думаю, механізм вийшов з ладу».

Слід зазначити, що, на відміну від інших учасників дослідження, представникам Близького Сходу (студентам з Єгипту, Ірану, Йорданії, Марокко, Тунісу) та колишніх країн СРСР (Азербайджану, Вірменії, Узбекистану тощо) в ситуаціях, що пов'язані з наданням сервісу, притаманними були максимально ввічливі відповіді або вимоги від персонажів пристойного обслуговування клієнта.

Також представники вищевказаних країн у своїх відповідях надто емоційно реагували на обман з боку дівчини (в ситуації № 8) та зауваження щодо порушення правил дорожнього руху, у порівнянні з чим відповіді інших іноземних студентів сприймаються доволі спокійними та виваженими.

Цікавим, зокрема, є аналіз особливостей відображення «сімейних цінностей» у відповідях студентів. Представниками Китаю, наприклад, підкреслюється поважне ставлення до родини. Навіть у випадку, коли персонажі поспішають на потяг (№23), ці студенти шукають можливість дочекатись і не образити того, хто хоче побажати їм щасливої дороги.

В ситуації №24, коли персонажу повертають пошкоджену дитиною газету, велика кількість дівчат (різних національностей) у своїх відповідях була налаштована проігнорувати будь-яку провину малечі. Подібні відповіді, в яких підкреслювався «культ дитини», були також характерні для представників чоловічої статі країн Центральної Африки (з Анголи, Кенії, Конго, Нігерії).

Аналіз відповідей, наданих студентами-іноземцями на передекспериментальному етапі дослідження, виявив їх яскраво виражене налаштування уникати будь-які конфліктні ситуації з оточенням. Проте по завершенню експериментального навчання дана категорія студентів помітно сміливіше відстоює свою думку або погляди, наприклад в ситуації № 7, коли вони звертають увагу офіціанта на те, що вони знаходяться одні за столом та навряд створили багато галасу за таких умов. Показовою стає і ситуація №13,

коли іноземці висловлюють більш настирливе прагнення домовитись про зустріч з людиною та вирішити необхідні питання.

З рештою, аналіз відповідей вказує на певні відмінності між представниками різних країн та культур, проте низка тенденцій, що простежується для учасників експериментального навчання, відрізняється від показників контрольної групи.

З огляду на те, що показником психосоціального розвитку є міра соціальної адаптації, ми порівнювали коефіцієнт конформності за методикою Розенцвейга в експериментальній та контрольній групах. Аналіз показників GCR (рівня соціальної адаптації) вказав на певні відмінності вже на перед-експериментальному етапі дослідження. Цікавим виявився той факт, що студенти других курсів мали дещо нижче показники, ніж студенти перших. В свою чергу, на перших курсах цей показник не був високим для тих, хто навчається на факультеті автоматизації та комп'ютерних систем. З рештою, певні розбіжності також простежуються у показниках юнаків та дівчат, де у останніх ці показники виявилися вище. Студенти, про яких було відомо, що вони займаються спортом чи відвідують додаткові гуртки й заняття, «помітно» відрізнялися поміж своїх одногрупників та мали більш високі показники конформності.

На завершальному етапі дослідження коефіцієнт конформності в контрольній групі дорівнював 52,1% (порівняно з 54,2% на початку курсу). В експериментальних групах даний показник змінився з 50,0% до 56,2%. Відповідно до статистичної обробки даних отримане емпіричне значення за t -критерієм Стьюдента в експериментальній групі дорівнювало 2,1 (при $1,98 < p < 2,63$) та знаходилось у зоні невизначеності.

Додатково нами зверталась увага на кількість взаємодій між студентами в ході виконання навчальних завдань, що було ознакою переструктурування взаємин, налагодження контакту між представниками різних країн та культур у групі. Варто зазначити, що для контрольних груп була притаманна ізольованість іноземних студентів від решти одногрупників, в той час як кількість взаємодій між студентами експериментальної групи поступово зростала. Результати спостережень за ходом занять, аналіз відвідування та успішності студентів, а також анкетування наприкінці зазначеного курсу виявили помірний рівень зацікавленості студентів контрольних груп до вивчення іноземної мови. Для значної частини студентів-іноземців у цих групах різко впали показники відвідування занять з іноземної мови.

Проведення спостережень, а також анкетування студентів експериментальних груп допомогли нам виявити помітні зміни у ставленні до прослуханого курсу з іноземної мови. Студенти проявляли зацікавленість у навчальній дисципліні, налаштування виконувати завдання як в рамках, так і поза межами занять. Рівень зрозумілості навчального матеріалу студенти експериментальної групи оцінили значно вище, ніж студенти контрольної. В той час, як в рамках констатувального експерименту за результатами додаткового опитування найвищу оцінку отримали навички та вміння «слухати», а найнижчі

– «працювати в команді», для експериментальних груп притаманними стали протилежні тенденції.

Висновки і подальші перспективи досліджень. Підсумовуючи, можна сказати, що навчання іноземної мови може бути ефективним, якщо в результаті виконання різних видів пізнавальної та розвивальної діяльності воно спрямовано на формування картини світу людини, сприяє оволодінню певними зразками поведінки, допомагає зрозуміти культуру інших країн, формує толерантних, здібних на співчуття особистостей тощо. Врахування аспектів полікультуралізму під кутом зору можливостей, що надаються суб'єктам учіння для пізнання як власних особливостей, так і притаманних іншим однокласникам, є, на нашу думку, важливим при навчанні іноземної мови. Вбачається корисним розробляти вправи, спрямовані на становлення полікультурної особистості в умовах спеціально організованої комунікативної діяльності. Під час такої соціальної взаємодії також пропонується стимулювати студентів «досліджувати» мову, що вивчається, в той час коли сам матеріал залишається зрозумілим, цікавим та посильним для них. В рамках нашого дослідження ми враховувались три основні функції мовленнєвого спілкування: організація спільної діяльності, пізнання й особистісна функція – визнання, підтримка, самопізнання.

При цьому важливим вбачається базувати навчання на розвитку потреби в творчій діяльності, що передбачає здійснення дослідницької активності. Для цього процес засвоєння іноземної мови слід «вивести у тінь» в акт соціальної взаємодії. Це можливо, якщо адаптувати методи і засоби навчання у такий спосіб, щоб вони віддзеркалювали особливості та потреби представників різних країн і культур, що надалі виступатиме джерелом активності студентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Чёрный Е. В. Психология моделирования поликультурного образования: монография / Е.В. Чёрный. – Симферополь: Сонат, 2010. – 540 с.
2. Mader, J., Camerer, R. International English and the Training of Intercultural Communicative Competence// Intercultural Journal. Vol. 9, No. 12, 2010. – PP. 2-21.

SPYSOK VYKORYSTANYH DZHEREL

1. Chyorny E. V. Psychologiya modelirovaniya policulturnogo obrazovaniya: monografiya / E.V. Chyorny. – Simferopol: Sonat, 2010. – 540 p.
2. Mader, J., Camerer, R. International English and the Training of Intercultural Communicative Competence// Intercultural Journal. Vol. 9, No. 12, 2010. – PP. 2-21.

Sharkova S. F. THE RESULTS OF IMPLEMENTING COMPLEX PROGRAM DIRECTED AT THE DEVELOPMENT OF INTERCULTURAL COMPETENCE IN FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM. In order to provide successful adaptation of young people in terms of modern society it is recommended to teach students to perceive the variety of cultures, create conditions for tolerant behavior. In one of Ukrainian universities it was suggested to teach foreign languages according to the activity approach which refers to intercultural-

sensitivity training. 151 students, including Ukrainian citizens and foreigners, were divided into control and experimental groups and were assessed with Rosenzweig Test and questionnaires. The activities designed for the experimental group included 15-minute discussions concerning multicultural issues. By analyzing proverbs, discussing family life issues, comparing values and beliefs, perception of time and distance, and other activities students were encouraged to explore the culture of their mates from countries other than Ukraine and develop their own positive cultural identity. The analysis proves that suggested approach promotes positive changes in students' social thinking, including overcoming general stereotypes and prejudices. The scores from Rosenzweig Picture-Frustration Study have indicated that respondents from experimental group are aimed to pursue goals despite frustration. The results of implementing complex program directed at the development of intercultural competence during the foreign language skills mastering revealed the participants' tolerant attitudes to various nations, expressed both in language and behaviour and in the overcoming of the psychological barrier of communicating with foreigner in English.

Keywords: multicultural student group, foreign language teaching, intercultural competence, psychosocial development, the type of reaction, the direction of reaction, group conformity rating.

Отримано: 23.07.2014

УДК: 316.28 : 159.943.7 – 057.875 (045)

Шатило Юлія Петрівна

ДІАГНОСТИКА КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК ВЕДЕННЯ ПЕРЕГОВОРІВ У СТУДЕНТІВ-МІЖНАРОДНИКІВ

Шатило Ю. П. ДІАГНОСТИКА КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК ВЕДЕННЯ ПЕРЕГОВОРІВ У СТУДЕНТІВ-МІЖНАРОДНИКІВ. У статті виділено компоненти структури комунікативних навичок ведення переговорів у студентів-міжнародників, враховуючи специфіку ділових переговорів. Представлено систему методів та методик для діагностики рівня розвитку комунікативних навичок ведення переговорів та результати емпіричного дослідження, які відображають рівень розвитку навичок ведення переговорів у студентів-міжнародників.

Ключові слова: комунікативні навички ведення переговорів, структурні компоненти, студенти-міжнародники, констатуюча діагностика.

Шатило Ю. П. ДІАГНОСТИКА КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК ВЕДЕННЯ ПЕРЕГОВОРІВ У СТУДЕНТІВ-МІЖНАРОДНИКІВ. В статье выделены компоненты структуры коммуникативных навыков ведения переговоров у студентов-международников, учитывая специфику деловых переговоров. Представлена система методов и методик для диагностики уровня развития коммуникативных навыков ведения переговоров и результаты эмпирического исследования, отражающие уровень развития навыков ведения переговоров у студентов-международников.

Ключевые слова: коммуникативные навыки ведения переговоров, структурные компоненты, студенты-международники, констатирующая диагностика.

Постановка проблеми. Сучасний фахівець з міжнародних відносин часто опиняється в ситуації спілкування з представниками інших культур. В зв'язку з цим розширюється діапазон можливих ситуацій його комунікатив-